Laatste lustrum

De goede genotssfeer veronderstelt een toestand, die men eerst na moeite en inspanning bereikt heeft. Het is dan ook een voortreffelijke gedachte geweest de sociëteit Atrium als plaats van samenkomst voor de leden van het corps van studenten aan de Rijksbelastingacademie te vestigen hoog boven het plat, waarop zich het alledaagse leven ontrolt. En hoe ferm de klim ook moge zijn, die het corpslid ter sociëteit brengt, de situatie heeft tot voordeel, dat na een langdurig sociëteitsbezoek het afdalen meestal een sneller verloop heeft, met minder moeite gepaard gaande.

De naam Atrium is in tegenstelling tot de plaats van vestiging der sociëteit niet gelukkig. Vooralsnog roept „Atrium" te weinig de paradoxale sfeer op van luidruchtigheid en meditatie, die de goede studentensociëteit kenmerkt. Een kleine verwarring ontstond, toen enige jaren geleden binnen Rotterdam een instelling gevestigd werd van totaal verschillend karakter — een bejaardentehuis — met toch dezelfde naam als die der sociëteit.

Het heet, dat de toenmalige pedel van het sociëteitsgebouw, tevens bestuurslid van het oudeliedentehuis, een einde maakte aan het moeizame zoeken van zijn bestuursleden naar een passende naam door de naam Atrium te suggereren.

Hoe ook, ondanks de fraaie lichtreclame op het tehuis, wij hebben van dit verraad nooit last gehad en de pedel is een verre vriend gebleven.

Rust

Reclame is iets waarvan een zich respecterend corps zich ten enenmale moet onthouden. Het is toch al jammer dat door de spanningen die zij vaak zelve hebben opgeroepen, de studentenverenigingen te veel over de tong gaan. Het corps van studenten aan de Rijksbelastingacademie heeft zich in alle rust, zonder de voyante blikken van buitenstaanders, kunnen ontplooien.

Wie dan ook het Rotterdamse nachtelijke leven verlatend, de wateren oversteekt en de stille eenvoud van de Parklaan betreedt, zal grote moeite hebben Atrium te vinden.

Alleen van verre komende geluiden en, zo een goede neus hem siert, de volle lucht van juist geschonken bier kunnen de late passant de blik nieuwsgierig doen gaan naar de plaats waar het sociëteitsleven zich in een helaas zo snel tempo voltrekt. De historie van het corps en sociëteit is tot op deze dag immer rijk aan afwisseling en wederwaardigheden geweest. Welke reünist moet niet bij het lezen van dit artikel weemoedig terugdenken aan de tijden, toen hij nog zonder het risico van een echtelijke twist zijn weinige geld de goede besteding van menig vol glas kon geven? Zo herinner ik mij uit mijn eerstejaarstijd, nu ver achter mij liggend, een vele malen ouderejaars, die ik met ontzag bekeek wanneer hij mij de dagelijkse door hem bij te houden statistieken van het bierverbruik liet zien, in de hoogte waarvan hij zelf een zo werkzaam aandeel had. Hij is voor mij altijd een soort personificatie van de sociëteitsidee geweest, in zijn volle omvang.

Dank

Jammer was, dat het op dit punt behoudend beleid van gebouweninspecties het openhouden van de sociëteit tot de aanvang der colleges niet toestond.

Maar, Den Haag was ver weg en wanneer de pedel laat in de nacht de sociëteitsleden zacht tot vertrek maande, mocht hij na menige royaal geschonken borrel wel 'ns een oog dicht doen, moeilijk als het hem was geworden dit open te houden. De sociëteit is hem dank verschuldigd. De grootste sociëteitsfeesten waren wellicht die waarop de corpsleden het — niet in alle opzichten gelukkige — feit vierden, dat zij zojuist afgestudeerd waren.

Voor de buitenstaander moet ik vermelden, dat zowel het instituut zelve als de sociëteit in hetzelfde gebouw waren gevestigd. Een goede situatie, als beide instellingen scherp gescheiden zijn en de wanden van de sociëteit met geluidwerend materiaal zijn bekleed. De eerste voorwaarde was aanwezig, aan de andere werd met het stijgen der jaren meer afbreuk gedaan. Welnu, iedereen was er bij zo'n doctoraal uitslag en wanneer de examinandus voorzichtig lachend — u kent dat — de bruin-houten deur van het examenvertrek uitkwam, betrof zijn eerste geleerde daad het ontkurken van menige met toewijding geselecteerde fles.

De latere komst van hoogleraren en docenten, van wie velen al spoedig luidruchtig hun ongenaakbaarheid aflegden maakte deze bijeenkomsten tot een uiterst prettige gebeurtenis voor ieder corpslid. Neen, aan bloedarmoede heeft de sociëteit niet te lijden gehad.

Druk

Druk bezochte sociëteitsavonden zijn onverbrekelijk verbonden met een goed ontwikkeld corpsleven. Nu was de verhouding corps-sociëteit niet gemakkelijk. Beide hadden hun eigen autonoom terrein. De president van de senaat was genoodzaakt een warme vriendschap met de voorzitter van het sociëteitsbestuur te onderhouden, teneinde zich bij zijn bestellingen van een ongelimiteerd krediet te verzekeren. Dat een dergelijke gedwongen gedragslijn de autoriteit van de president niet ten goede kwam, laat zich denken. Toch is de verhouding senaat-sociëteitsbestuur gedurende alle jaren goed geweest. En mag er dan wel eens een president zijn geweest, die zich, zo ik mij herinner, op historische gronden gezag over de sociëteit aanmatigde, hij is een uitzondering gebleven.

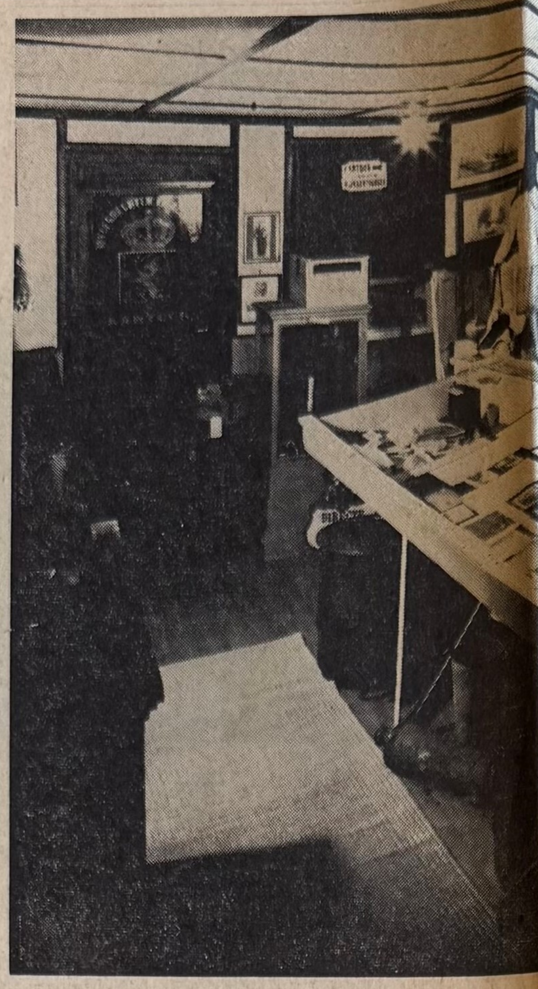
Fris

Het corps van studenten aan de Rijksbelastingacademie heeft de zinspreuk Fortiter in re suaviter in modo (Krachtig in de zaak zelve, zacht bij de wijze van uitvoering).

De senaten van het corps hebben altijd overeenkomstig dit motto gehandeld. Immer is men wars geweest van complexe verhoudingen en moeilijke probleemstellingen. Gezelligheid en daarmee gepaard gaande confrontatie met elkaar in het goede klimaat van een hecht georganiseerde studentengemeenschap stonden voorop.

In de jaren van zijn bestaan heeft een ononderbroken reeks van 33 presidenten leiding gegeven aan het corps.

Het C.S.R. kan dus niet bogen op een lange historie, maar als een gemis is dit nooit gevoeld. Integendeel, door een frisse opzet is het mogelijk gebleken de civitas academica zeer tot zijn recht te doen komen. Vanaf de oprichting van het corps nu vijfentwintig jaar geleden, is er een goede band geweest tussen hoogleraren en docenten met hun alumni. Van een grote afstand tussen docerenden en studerenden is nooit sprake geweest. Het was

Een gedeelte van het Nederlands belastingmuseum. Dit is de douanezaal, met afbeeldingen, smokkelwerktuigen, instrumenten en diorama's.

Nederlands belastingmuseum

Schatkamer van vele fiscale merkwaardigheden

Het Nederlands belastingmuseum te Rotterdam vierde al in 1961 zijn 25-jarig bestaan; het was de belastingacademie dus vóór; het stond er eigenlijk voor klaar en zijn geschiedenis loopt verder in tal van opzichten vrijwel met die van de academie parallel.

Het enige materiaal bij zijn begin was echter de bescheiden verzameling die ik in mijn ambtelijke loopbaan als hobby tot toen bijeen gegaard had. Het begon in 1936 zijn zelfstandige loopbaan als museum met aanvankelijk hetzelfde hoofddoel als de academie: bevorderlijk te zijn aan studie van en onderwijs in de belastingwetenschappen.

Met daadwerkelijke en andere stimulerende hulp, financieel en in natura, van vakgenoten en Rotterdammers, van wie ik in het bijzonder noem de heren A. F. Tuk, hoofdinspecteur, en H. M. de Boer (die bovendien in den beginne al het fotografische propagandamateriaal verzorgde) groeide het vlugger en meer dan ik mij zelf had kunnen denken.

Tegelijk met de academie brandde het in 1940 af; ik vond bij de aanstonds hervatte wederopbouw, in de tijdelijke behuizing der academie onderdak (of bergplaats!) voor het nieuw verworvene en herkreeg, kort nadat de academie een behoorlijk en aan haar doel beantwoordend nieuw tehuis kon betrekken ook voor het museum een nieuw, op zichzelf staand, permanent en waardiger onderdak voor de nieuwe en steeds groeiende collecties. En dat nog wel — tot zijn groot geluk, want anders was exploitatie onder de bestaande wet niet mogelijk geweest — vlak naast de academie.

Het had toen reeds tijden van voorspoed en tegenspoed gekend. Met hulp van „volkskracht" was het o u d e museum bv. een der rijkste fiscaal-zegelcollecties ter wereld rijk geworden. Later — de ruimte laat niet toe die wonderlijke geschiedenis ook hier weer uitvoerig uiteen te zetten — kon, dank zij het hebben bestaan van de vorige, door het medeleven van een genereuze Brit, deze verzameling worden vervangen, door de tegenwoordige. Zij is beschreven in mijn boek De geschiedenis van het Nederlands fiscaal zegel, dat nu weer met de hulp van de stichting *Erasmus* in 1953 kon worden uitgegeven.

Pakhuis

Nog eens, bij de stormramp van 1953, werd het — nu gelukkig slechts gedeeltelijk — verwoest, maar ook die tegenspoed kwam het te boven. Het is sindsdien met veel meer vóór- dan tegenspoed zodanig gegroeid, dat het meer dan twintig vertrekken bevattende kapitale huis thans tot berstens toe — mijn museumcollega's hebben weleens van het pakhuis van Van der Poel gesproken — gevuld is.

Daarnevens is voor dit doel nog een ter beschikking staande zaal van de academie in gebruik genomen. Het ministerie van financiën zorgde voor de nieuwe huisvesting — we deden het zonder betaald personeel en zo is, met behulp van de ons van elders toegekomen geldmiddelen en een bescheiden aantal donateurs, het museum een schatkamer geworden van zoveel fiscale merkwaardigheden als elders nergens worden aangetroffen.

Nadat vele buitenlandse autoriteiten en deskundigen het hebben bezocht zijn in verschillende andere landen kleinere, particuliere musea — hoofdzakelijk d o u a n emusea — opgericht, maar zij bevinden zich nog steeds in een bescheiden en partieel stadium.

Niet lang na zijn oprichting werd — nadat het materieel daarvoor oorspronkelijk aan mij was toegezegd — in navolging van het Rotterdamse museum, getuige ook de *mutatis mutandis* gelijk geredigeerde statuten, een museum voor de belasting en waarborg van de gouden en zilveren werken opgericht, dat thans onder de naam van Gouden zilvermuseum te Utrecht tot bloei is gekomen.

Basis verbreed

Het Belastingmuseum gedijde niet minder. De van 1940 af in daarvoor gunstiger tijden, tegen veel geringer prijzen dan nu mogelijk zou zijn, aangekochte of gratis verkregen objecten zijn niet alleen voor het onderwijs van grote waarde, maar het bevat thans ook tal van voorwerpen die uit een oogpunt van historie, kunst en wetenschap alleen al het bezichtigen ten volle waard zijn.

De basis is in de loop der jaren verbreed. Al die objecten werden systematisch in collecties ondergebracht. De (algemene) vaderlandse politieke, financiële en kanonieke geschiedenis is in elk der groepen het middelpunt waarvan uit chronologisch iedere fiscale stof afzonderlijk wordt bezien. Zo trekken alle vorsten, regenten en tal van andere objecten de bezoekers in 't museum voorbij. Daardoor is het ook een trekpleister voor het onderwijs i n h e t a l g e m e e n geworden. In dit bestek kan ik, behalve door een enkele illustratie, van de inhoud ervan niet veel laten zien, doch als ik een opsomming in het kort geef van de inhoud dan zal wel duidelijk worden, hoe veelzijdig, hoe overzichtelijk en hoe waardevol de inhoud ervan is.

Inhoud

Die inhoud is ondergebracht in de volgende zelfstandige afdelingen, die deels weer onderverdeeld zijn. Middeleeuwen: regalen en domeinen en curiositeiten, 17de eeuw, 18de eeuw, Revolutietijd, 19de eeuw, periode der wereldoorlogen (1914 — 1945 en later). Behalve die zijn er afzonderlijke zalen over fiscale zegels (wereldverzameling), douane en smokkel, accijnzen, loterij, de belastingdienst door de eeuwen, gouden en zilveren werken, belasting en waarborg, gewicht en maat, speelkaarten, munten, penningen en noodmunten, uniformen, ambtsgewaden en bewapening, Benelux.

Sommige groepen zijn internationaal. Ook elders, indien dat illustratief en nuttig is, bevatten zij bijkomstig materiaal omtrent andere landen. Uit deze opsomming zal duidelijk zijn dat niemand van een bezoek behoeft af te zien uit vrees hoofdzakelijk dwangbevelen en andere papieren met hatelijke namen te aanschouwen. Maar onder die welke er, al dan niet opgeborgen in kasten en vitrines, tóch zijn bevinden zich honderden nieuwe en oudere oorkonden van de Egyptisch-Helleense tijd af en die zijn ook voor niet-deskundigen interessant.

Voor wie van de inhoud van het museum meer wil weten zijn folders e.d. beschikbaar. Bovendien zijn in de loop der jaren in bladen en tijdschriften tientallen artikelen — verschillende in de N.R.C. van de hand van de heer J. M. Pattist, die waarschijnlijk onze eerste gangmaker is geweest — over het museum verschenen. Ook voor proefschriften, te schrijven boeken en artikelen en voor tentoonstellingen elders is bij herhaling uit het museum geput. Het aantal zoekers neemt telkens — de laatste jaren in bevredigender tempo — toe.

Opgaande lijn

Eén ding echter geeft mij minder bevrediging: Al is het museum de vrijwel uitsluitende band met de academie ontgroeid, ik heb voor beide gedacht aan een blijvende en parallel lopende opgaande lijn. Dat die band tussen museum en academie nog bestaat, zal straks o.a. ook naar buiten blijken uit de tentoonstelling door het corps van studenten bij haar lustrum te houden.

Als echter de academie, al is het in gezapig tempo, straks naar Leiden vertrekt, zal die band allicht zwakker worden. Maar het zou onverantwoord en onbegrijpelijk zijn, indien ook in de toekomst voor de studie niet partij zou worden getrokken van wat hier in meer dan vijfentwintig jaar aan cultuur en ook wetenschap en kunst dienende collecties is opgebouwd.

En voor andere bezoekers die ver in de meerderheid zijn, maakt dat feit geen verschil. Alleen zal de bediening er moeilijker door worden. De steeds toenemende belangstelling kan de lezer — die door mijn betoog niet overtuigd is — aflezen van de vele getuigenissen over het museum waarvan ik er, tot slot en ter kenschetsing, een paar zal noemen.

Het Genootschap Roterodamum (1948): „Het is de mening van het Bestuur, dat het behoud van deze bijzondere collectie voor Rotterdam van het grootste belang is."

Een van de vele buitenlandse bezoekers: An unique museum. The Netherland Taxmuseum is an institution without a parallel in the world; its scope encompasses all countries and all times with a natural preference to Dutch history and material.... rebuilt with diligence, infinite patience and extraordinary competence. (prof. dr. J. Novotny, Alfred University U.S.A. Journal of Economic History 1955.)

Ten slotte Het Vaderland van 7 januari 1961 (Van „bede" tot „aanslagbiljet"). De redacteur W. A. Braasem die reeds zovele musea en hun activiteiten met distinctie, belangstellend en kritisch bezocht eindigt zijn artikel:

„Naast de niet te onderschatten betekenis die dit ongelofelijk rijke en ook internationaal unieke museum moet hebben voor de studie in de belastingwetenschap in het bijzonder, kan ook de historisch gevoelige en in cultuurgeschiedenis in het algemeen belanghebbende bezoeker, juist door de ruime begrenzing die er aan (deze) verzamelingen (is) gegeven, er menig leerzaam en niet zelden amusant uurtje doorbrengen."

Och, ik zou over 't museum, waarover ik reeds zoveel schreef, nog veel meer kunnen vertellen. Het enige wat ik met het bovenstaande bereiken wil is, dat wat ik schreef velen zal aansporen om er ook een kijkje te nemen en dat het, sembre crescendo, zijn nut zal blijven bewijzen aan allen die op dit gebied, hetzij historisch, hetzij fiscaal, werken of er zich voor interesseren.

J. VAN DER POEL

Aan de bar op een diës

prettig studeren aan de Rijksbelastingacademie, alhoewel een niet te stuiten stroom van examens en tentamens de aankomende student al te spoedig confronteerde met de wanhopige ingewikkeldheid van het maatschappelijk bestel.

Op de Rijksbelastingacademie doceert men belastingen, dat is duidelijk. En dat dit goed gebeurt, is in aller belang. Een uiterst betrouwbaar selectiesysteem brengt een aantal van allemaal nette jongens op de academie. Docenten trachten deze te vormen tot mensen van wetenschap, het corps brengt het corpslid die niet-wetenschappelijke vorming bij, die hij als academicus zo van node heeft. Nu kan een corps slechts slagen in deze doelstelling, als het niet te groot is, zodat geen enkel lid een anonieme status kan aannemen. Het corps van studenten aan de Rijksbelastingacademie heeft een nooit groter ledental gekend dan tweehonderd. Zo was het corps immer een hecht georganiseerde gemeenschap, waarbinnen het goed toeven was.

Een blik in de corpora leert dat het accent te veel op het gezelligheidskarakter is komen te liggen. Door de massale toeloop van studenten hebben de corpora hun greep op de enkeling verloren. Functiebekleding in het corps is in handen gekomen van hen die van nature die functies kunnen bekleden. Het corps geeft te weinig anderen de kans zich te ontplooien, het is te omvangrijk geworden.

Het verheugende nu van het C.S.R. is, dat het altijd is geslaagd in de tweezijdige doelstelling: het scheppen van een uitbundig gezelligheidsklimaat en het ter hand nemen van de niet door de onderwijsinstelling geboden vorming van de individuele student.

Te betreuren is, dat het C.S.R. zich van de aanvang af naar binnen heeft gekeerd. Alle aandacht werd gevestigd op de activiteit van de eigen leden, maar van een ontmoeting met studerenden aan andere instellingen van hoger onderwijs is nooit veel terecht gekomen.

De weinige contacten met studenten van de Nederlandse economische hogeschool die ik mij herinner, betroffen velerlei vorm van handgemeen. Tot een gesprek is het zelden gekomen, niet dat daaraan behoefte bestond, maar het had toch een goed effect kunnen hebben.

Het selectiesysteem, dat de niettoegelatenen tot de Rijksbelastingacademie vaak een economische scholing deed kiezen, schiep een voorwaarde voor een uiterst diepe discrepantie tussen de studenten aan beide Rotterdamse onderwijsinstellingen.

Maar ook het corps zelve stond weinig open voor een intercorporele ontmoeting. Toen in de oorlog de corpora in verband met de ernst van de situatie besloten tot staking der werkzaamheden, volgde het C.S.R. ze hierin niet.

Bloeiend

Men voelde zich een studentengemeenschap van volstrekt eigen karakter. Genoemde houding had het voordeel van een bloeiend corps, maar werkte gevoelens van superioriteit in de hand. Eerst de laatste senaten besloten tot een veelvuldiger optreden naar buiten en vermeldenswaard hierbij is dat de ontmoetende buitenstaander maar al te goed op de hoogte bleek van het goede bestaan van het C.S.R., hoe weinig bekendheid men vroeger ook aan zijn existentie had gegeven.

Sinds deze tijd is de hoge zwarte senaatsauto een bekende verschijning geworden in het Rotterdamse stadsbeeld. De functie van senaatschauffeur, die gezien de zware lichamelijke activiteit verbonden aan het besturen van de limousine, eenjarig is, werd door zijn veelheid van wederwaardigheden hevig begeerd.

Tengevolge van een plotseling intredende winter is de limousine door een bevroren motor enige tijd buiten staat geweest haar plichten te doen, maar aan dit ongerief kwam spoedig een einde. Als nadeel is gebleven, dat bij geringe snelheid de motor wel eens weigerachtig was, hetgeen in het Rotterdamse verkeer moeilijkheden kon veroorzaken. Gelukkig kon men zich dan steeds verlaten op de steun van de escorterende agent. Hoe dankbaar zijn wij deze politie-functionaris, die het corps wanneer het zich naar buiten manifesteerde, altijd vergezelde en een soepele toepassing van de voorschriften nooit in de weg stond.

Zelf vaak het onbedoelde slachtoffer van een uitgelaten stemming onder de corpsleden, toonde hij nooit rancuneuze gevoelens. Een fijne glimlach sierde altijd zijn gelaat. Onze agent was een beste kameraad.

Afgelopen

Nu is het bijna allemaal afgelopen. De zojuist toegelatenen tot de studie trachten thans te Leiden een nederige behuizing te vinden. En over enige jaren is de Rijksbelastingacademie niet meer; reeds nu vertoont haar trotse wapen in het voorportaal sporen van roest. De huidige president kan geen leiding meer geven aan een groentijd. De secretaresse van de senaat is getrouwd en de sociëteitsbediende zoekt ander werk. Maar nog eenmaal zullen wij bijeenkomen om het vijfde lustrum van het corps te vieren. Er zal een feest zijn, groter dan enig tot nu toe door het corps georganiseerde bijeenkomst. Het feestrumoer zal vooralsnog de grote vermaardheid accentueren, die onze feesten altijd hebben gehad, vooral ook bij de dames van goeden huize.

Moge ik besluiten, namens alle afgestudeerden, hen te danken, die in academie, corps- of sociëteitsverband hun krachten hebben gegeven aan de grote bloei van onze gemeenschap. Hoe hecht de band was die ons bond, getuigden de woorden van een niet onverdienstelijk groen: „ik geloof in een senaat".

C. A. M. RASENBERG

(Ingezonden mededeling)

N.V. Æ. E. Kluwer

75 jaar uitgever

Fiscale en juridische boeken en tijdschriften

Deventer, Polstraat 10, tel. (05700) 10922

(Ingezonden mededeling)

JURIDISCHE BOEKHANDEL EN ANTIQUARIAAT

A. JONGBLOED & ZN.

Laan van Meerdervoort 45
Den Haag

De enige gespecialiseerde boekhandel op het gebied van rechtswetenschap.

(Ingezonden mededeling)

OOK VOOR FISCALE EN JURIDISCHE UITGAVEN

de w b

de wester boekhandel
Nieuwe Binnenweg 331 - Rotterdam
tel. 25 39 41 — 23 20 76
Gespecialiseerd op economisch gebied!